

ВЛАДИМИР КОНЕЧНИ

ЖЕНА БЕЗ ЛИЦА

Синопис за играказ или филмски сценарио¹

1.

[Ово диктирам почевши од 13.11 часова, у среду 5. септембра 1990. године, док веома брзо возим на једном аутопуту око 55 километара јужно од Нирнберга у Баварској. Инспирација је феномен *gueules cassées*.]

Немица рођена у буржујској протестантској породици 1900. године у Берлину главна је личност (лице, улога). Назваћу је „Ксенија”. [*Xenia* је старогрчко име за великодушност и гостопримство, које постоји у Немачкој и другим земљама.] Са деветнаест година, одмах после Првог светског рата, она из Берлина стиже у Париз. Тамо је вуку разни младалачки разлози: здрава доза авантуризма; бег од уштогљене породице и пруске дисциплине; но можда највише, радозналост да својим очима види чувену престоницу тог народа са којим је њен годинама био у крвавом рату. Изузев својих незаборавних модроплавих очију, Ксенија је неупадљива девојка за којом се мало ко окреће у наизглед победничком, али у души утученом и тешко рањеном Паризу. Једва успева да унајми собу у улици Гастона Пиноа у сиромашном деветнаестом кварту на североистоку града претварајући се да је Данкиња. Да као Немица нађе било какав посао изузев као проститутка наравно није могуће. Међутим, донела је са собом сав новац који је добила за свој осамнаести рођендан – највише од једне тетке у црнини из Кот-

¹ Vladimir J. Konečni, *WOMAN WITH NO FACE (a synopsis)*, © 1990. Текст је превод на српски језик и адаптација енглеског оригинала.

буса чија су оба сина погинула истог дана крајем јула 1917. код Ипра у Фландрији. И тако Ксенија полако учи локални арг и манире, ако се тако могу назвати, те постепено постаје Парижанка, сиромашна додуше, из далеког предграђа, али ипак...

* * *

Пошто је њена соба готово празна, Ксенија често трага за половним предметима на оближњој бувљој пијаци. Једном приликом, за ситниш, за пола шаке суа, купује елегантну малу полицу за књиге од продавца чија је глава обавијена завојима. Виде му се само очи, тамне и продорне, бескрајно жалосне и усамљене у својим дупљама. Седи на треношцу, наред пијачног метежа и отпадака, главе уздигнуте према њој. Једино она на целом свету – она која никад није заборавила ниједну видљиву ни гласовну трунку ни трен тог првог сусрета – тада и увек потом сматрала је да је положај његове главе одражавао *йонос*. Не! Људскост и понос. Тај његов поглед и њено кућно васпитање наложили су јој да му се представи, а да тога није била свесна. „Великодушна девојка и још Немеца!”, узвикнуо је он, скоро весело, без сарказма, на њено запрепашћење. „Било ми је лако да скинем Вашу данску фасаду невинашца... али Ви... Ви се не усуђујте да икада скинете завоје са мог лица! Згрозили бисте се онога што бисте видели.” Туптали су и гледали се, обоје непомични, ванвременски, усред пијачне вреве.

Кад је већ сматрала да је пристојно да оде, прозборио је: „Госпођице Ксенијо, дозволите ми, молим Вас... ово нисам одавно учинио... да се представљам прелепој младој девојци... ја сам Селестен... Селестен Девалкур [Celestin = небески; Devalcourt], капетан у величанственој француској армији која је победила... Вашу швапску... извините, молим Вас... та чудесна победа у којој ми је лице заувек унакажено. На Вердену, госпођице, хиљадудеветстоснаесте. Код села Флерија [Fleury], госпођице, села које је прелазило из руке у руку шеснаест пута... Можда, драги господе Боже, и Ви сте тамо изгубили некога? Можда брата или вереника? Можда сте зато овде? Да видите Флери? Да пољубите то крваво тло? Да посадите цвет? А ја, госпођице, ја сам жив против своје воље. Боље да нисам.”²

² Преко четири милиона француских војника било је рањено у Првом светском рату, од којих је триста хиљада било означено као „осакаћено”. Међу њима, око петнаест хиљада било је *gueules cassées*, унакаженог лица или главе. [Најружнији али најтачнији превод на српски тог израза, по мом мишљењу, је *разбуцана њушка*.] После рата, ти људи нису добијали никакве принадлежности ни пензије попут осталих ратних ветерана, без обзира на чин. Очајни, лутали

Никада Ксенија није помислила да би велика љубав могла да је опседне тако брзо и природно. Да нежно и лелујаво, као лептирић, пољуби сваку њену пору. Селестен је честит и правдољубив човек. И веома леп, савршеног стаса, све са својом чалмом. Зашто је битно да му види лице кад су му очи тако дивне? Сећала се фотографија са Синаја које је негде видела: витке бедуинске жене са дивним очима које блистају кроз прорезе у чадору. Људи сувише истражују лица, она су далеко мање важна од очију и од душе, уверава Ксенија себе. Понекад кад се ноћу пробуди и заплаче – за мајком и оцем, за детињством и девојаштвом у Шарлотенбургу – помисли да је осећање кривице можда битан део њене љубави. Кривица је мучи за све зло које је њена пруска земља, увек звецкајући оружјем, учинила Француској и самој себи, али највише њеном љубљеном Селестену. [*Ксенијино осећање кривице је важно, али треба да буде назначено на суйишлан, алузиван начин.*]

Селестен води Ксенију по Паризу у коме је био у војној школи. Показује јој улицу де Биси [*de Buci*], у коју је долазио да би купио мало свежег воћа за оне сиромашније од себе у касарни. Показује јој број 13, *rue de Buci*, зграду у којој је некад живео Рембо [*Arthur Rimbaud*]. Прича јој да се несрећни, болесни, својеглави песник на балкону показивао пијачним продавцима го и цврцнут и да је мокрио на њих кад би га вређали и церекали му се. Стидљива, помало старомодна Ксенија не саблажњава се кад јој Селестен прича, он може све да јој каже, о свему да јој се повери. Кад током шетње виде човека *gueule cassée* који проси, Селестен му прилази и представља се. Понекад му човек салутира као официру и моли га за коју пару; понекад промрља нешто у смислу „носи се”; а понекад само пљуне на земљу и окреће се.

Ксенија не престаје да пита Селестена како је све то, благи Боже, било могуће. Он често оћути. Но једном јој каже: „Слушај, не знам о твојим људима који су дошли у моју земљу да нас убијају. И не знам шта је мене и моје ратне другове које волим као себе самог навело да се у тим блатњавим рововима боримо као шугави лавови, али ти могу ово рећи. Сви ми, можда нарочито ми, унакажени и обogaљени, мада се осећамо изданим и одбаченим

су и просили по француским градовима. Мој фиктивни капетан Селестен Де-валкур је један од њих. Причу „Париске лутке” из које сам сазнао за трагедију људи *gueules cassées*, објавила је руска списатељица Олга Форш 1928. године. Осим описа тих људи, мој текст не дугује ништа, сем самилости, тој причи. Такође, књига и филм *Енглески пацијенти* (1992; 1996) немају никакве везе са мојим текстом.

попут каквог измета, сви ми дубоко волимо Француску и сви смо поносни на жртву коју смо јој дали. Вољно дали, разумеш ме?”

Разуме Ксенија, добро разуме, јер га воли. Али не разуме јер је само разумна жена. Како могу мушкарци да истовремено осећају такву смешу патриотизма, дубоког понижења и душевног самоуништења?

* * *

Селестен је рођен и одрастао у Бретањи, у Св. Малоу [Saint-Malo], уз океанске таласе и огромне плиме. Како он жели да тај невероватни долазак плиме, који мештани пореде са коњским галопом, покаже Ксенији, баш код острвца Гран Бе [Grand Bé] испод зидина! Али како, кад му родитељи нису више живи, новца нема, а у малом граду, који је био далеко од ратних збивања, ругали би му се зверскије него у Паризу? Ма не, дивље звери су добри створови... Кад то каже Ксенији, она га прво гледа разрогачених очију. Онда га снажно загрли, почиње да рида, дрхте јој рамена, схватајући поново сву дубину његове патње и суноврата, без саосећаја чак и у родном месту.

У Паризу Селестен има само једну прастару баба-тетку, али она, због својих незајажљивих, немилосрдних потомака, не сме да га прими у стан, нити да му учини много чега доброг. С времена на време, она му кришом да неки мали предмет који може да прода. И тако он живи, покушавајући на све начине да избегне да га Ксенија издржава. Само то му још треба – њему, некад поноситом официру чије је лице тако унакажено да не сме да га покаже људима. Нарочито жене би врштећи побегле кад би то учинио. [*Крајњи приказ овога би могла да буде важна и ефектна сцена.*]

* * *

С времена на време, организује се хуманитарни бал за добробит ратних ветерана. Присуствују важне личности и културњачке примадоне, *Tout Paris*. Ту је, пре свега, *Jazz Age* краљица Џозефин Бејкер, „црни креолски бисер” Фоли Бержера [*Folies Bergère*], са појасом од дебелих, зрелих банаана преко својих упечатљивих гениталија. У неко друго време, сигурно би присуствовали многи превејани великани хуманитарности попут Ендија Ворхола, Ленија Бернштајна, Бјанке Цегер, Трумана Капота, Мадоне, Ричарда Аведона, Паломе Пикасо, Елтона Џона, Бона из групе У2, Бернара-Анри Левија и сличних. [*Ово треба позоришно и филмски карикаатурно приказати, без ирејеривања.*]

Један од ових балова је под маскама. Ксенија и Селестен су из неког неважног разлога присутни. [*Ово је једна од најбиџијих сцена и мора да буде савршено урађена.*] Није јасно да ли су маске биле назначене у злаћаним позивницама или су неке од значајних личности из ђефа одлучиле да их ставе – из неспретно израженог саосећања, или из бруталности, или као веома ружан виц. [*Ово не треба разјаснити, мешавина моћива је добро решење*]. Гледаоци виде руком израђене, скупе маске које представљају мушка лица са крвавим завојима. Бизарна, морбидна гротескерија у стилу Гоје који вапи Богу и мрзи га на интиман шпански начин. Ту су и туга и самилост и црни хумор.

Чувене личности прикупљају новац за разбуцане њушке, али се истовремено сурово ругају присутним паћеницима, попут капетана Девалкура. Он је за њих, па и за Џозефину Бејкер, само болесно страшило. Секси црнкиња Џозефина, која се ослободила америчких ропских окова, вицкасто покрила своје међуножје банама, и обожава слободарску Француску, на лицу места импровизује песму „Дух у завојима”. Пева: „Ослободи се, скини окове, скини гнојаве завоје, као што ћу ја сада!” Затим Џозефина женствено скида и одбацује венац банаана, откривајући своју обријану вулву.

Шампањац тече, Селестен се напија, желећи да задави сваког присутног, највише Џозефину. Но прво би је грубо силовао, мисли он простачки, најбоље у њен набрекли црни гуз. Очи су му мутне. Тетура се, прилазећи јој. Но тада га с леђа снажно обухвата Ксенија. Љубоморна је на безуслован, невин начин. Шапуће му: „Ћути, ћути... убиће те, смождиће те, они... она, та охола, јефтина хуља... мисли да си ти лепрозан, заразан, да си гори од пацова... ћути!” Окреће га себи, љуби му врат, љуби завоје, љуби му очи кроз завоје. Грли га снажније него што је мислила да може. „Слушај ме... слушај ме Селестене мој: ја сам ту, за тебе, заувек. А за њих ти си недодирљиво ништавило... читала сам у новинама... мисле да ћеш им дати неизлечиве ране... овде сам видела, више него икад, како је теби... све бих дала да сам ти... да сам ја била у рововима... да сам ја изгубила лице!”

* * *

Ксенија прелази у католичанство, а Селестеново срце је хладно. Ретко иде у цркву и не зна шта да каже, коме да се моли. Сматра да му нема спаса и нормалног живота. Гадан је, одвратан. А она... убеђује га да је њен једини. Упорно га наговара да се венчају. И успева. У исто време, доноси се нови закон и Селестена оперишу о државном трошку. Једном, два пута, четири пута. Чека она, верна

Ксенија, пред болничким прозорима да га види и пошаље му јато пољубаца. Ништа не помаже. Селестен је без наде, дубоко несрећан и не може себе да поднесе.

Ксенија га чудесно воли. Сваког јутра, свако вече, кадгод може и он јој дозволи, љуби га наог, почињући од ножних прстију до врата, удишући његов мирис. Како га воли! А како он пати кад га презиру и мрзе на улици, ваљда и зато што их подсећа на рат. Понекад му неко викне: „Убиј се, ругобо, пусти нас да живимо у миру!” Дубоко у себи, понекад их он чак схвата.

Како Ксенија да му помогне? Тада одлучује, као једино решење које за њу има смисла, да се поистовети са њим – и да то учини у најбитнијој ствари. Купује завоје и обмотава своје младо, нетакнуто лице. Свађају се. Она је ипак пруског кова. Побеђује. Жели да буде као он. Да буде презрена и испљувана као што је он био свих тих година. Док умотава главу, шапуће му: „Пусти ме, Лесто, желим да будем као ти. Воли ме и грли ме”. Он је коначно разуме. Ипак јој се неспретно подсмева... али је потом грли, лудо. Боже, виче, јаче, зашто си ми подарио најбољу жену на свету?

* * *

Ксенија постепено убеђује Селестена да су њих двоје близанци – близанци разбуцаних њушки. А пијачне алапаче, и не само оне, шире гласину да завоји доказују да су обоје заразни. Следе изолација и острацизам, упркос Селестеновом лекарском уверењу да није заразан. Чак и основне намирнице једва могу да купе.

Ксенија никад не скида завоје. Њу не чуди да Селестен и даље себе сматра официром, да му је част не мање битна од љубави према њој, према животу. Његова свакодневна патња постаје неиздржива и одлучује се. Кад јој стави своју одлуку пред очи, она зна да избора нема. Не моли, не вришти, не запомаже. Напротив, помаже му да се убије својим официрским Сент-Етјен револвером [*St. Etienne modèle 1892, 8 mm*].

* * *

Њена одлука да буде унакажена, да буде Селестен, још је јача. Наставља да носи завоје и кад се врати у Берлин 1927. године, чак и у кући својих родитеља. Завоји су њен нови идентитет, доказ њене љубави према погинулом мужу. Селестенов хероизам преувеличава, а начин смрти мења. Ксенија је сада љута и тврдоглава млада жена, горка и подруглива – и то на нарочит парижански, не пруски начин. Кад родитељи благо покушају да јој помогну и да је уразуме,

Ксенија им презриво држи лекцију: „Вама ништа није јасно. Пруси сте без срца. Никад доста рата. Никад доста оружја и освајачких вести с фронта у новинама попут ДАЗ-а!³ Вама се допадао ратоборни кајзер, с његовим челичним шлемом, златом опточеним, и његовим охолом пруским брковима заврнутим увис... ено га сад у луксузу у Холандији, ништа му не фали. А мој муж је због њега остао без лица, без поноса!” И тада би излазила из собе смирено затварајући врата. Онда би их поново отворила и добацила увређеним родитељима, „знам шта сте очекивали, па онда ево, за кајзера” и нагло би треснула врата.

Током наредних месеци Ксенији пада на памет да она заправо користи завоје не би ли осујетила било какво мушко наметање, јер је на свој бизаран начин постала привлачна као загонетна „фамозна њушка” у лудом Берлину тог доба. Штавише, мора да призна себи да није потпуно без сексуалних мисли. На пример, има свој ритуал пред спавање. Стојећи пред високим, уским, естонским огледалом и мислећи на Селестена, она скида сву одећу и дуго грли своје груди. Тек тада, нага, одмотава завоје са главе, толико споро да је то еротично, посматрајући се читаво време у огледалу. Међутим, пред сам крај, гаси лампу и тек у полумраку потпуно скида завој. Тако ни она сама ни гледаоци никад не виде њено лице. [*Цела ова интимна сцена одвија се деликатно и мистериозно.*]

Битно је да Ксенија, уз здраве очи, више не зна како изгледа. Да ли се променила? Прерано остарила? [*А гледаоци су збуњени: да ли је њено лице заиста унакажено, као што гласине пронеосе? Болешћу или чак намерно, неком киселином? Све ово је од значаја за завршну сцену.*]

2.

[15.10 сати истог дана: среда, 5. септембра 1990. године. После кратког времена на једном одморишту, поново сам за воланом, сада већ далеко од Нирнберга, западно, између Штутгарта и Манхајма. Махом возим брзином од преко 200 километара на час. Настављам да диктирам. Опседнут сам Ксенијом.]

После више од годину дана трзавица, Ксенија се поново зближава са родитељима, и то прво са оцем Хајнрихом. Он више од обе жене у својој кући предосећа успон не само нацизма него и осветничког, надменог духа у обичном Немцу, и зато раније од

³ ДАЗ је био берлински конзервативни *Deutsche Allgemeine Zeitung* двадесетих година 20. века, кад се Ксенија вратила у Берлин, али се звао *Norddeutsche Allgemeine Zeitung* за време Првог светског рата и у 19. веку кад се сматрао бесговорним Бизмарковим гласилом [Otto von Bismarck].

своје супруге Кларе схвата и почиње да цени огромну одбојност њихове ћерке према рату. Крајем двадесетих година, политичка будућност Немачке јаснија је у Берлину него игде у Немачкој, чак него у Минхену, закратко црвеном граду десет година раније, и Нирнбергу, граду нацистичких скупова још од 1923. Схвата начитани и аналитични господин Хајнрих, угледни адвокат, и у то убеђује Клару и Ксенију, да је само питање времена пре новог немачког рата. И да ће пре тог рата доћи до суровог разврставања и жигосања. Не бити Јевреј ни комуниста неће бити довољно за нормалан живот. Да преживи, биће потребно да човек постане прво ћутљив и резигниран, па мало застрашен, па мање или више принуђени мрзитељ „нижих раса”, па неко са чланском картом наци-странке и сликом Хитлера на зиду своје трпезарије.

Дуго Ксенија не схвата сасвим оца јер махом гледа уназад, у Селестена и Верден. Међутим, са подозрењем и страхом чита новинске извештаје о Четвртом конгресу наци-партије почетком августа 1929. и огромном скупу у Нирнбергу тим поводом. *[Овде треба користићии монџажу и видео-клипове, на пример из проџаџандноџ филма о скупу 1929. године, Der Nürnberger Parteitag der NSDAP – а на џозориџној бини, брзе креџиње џомиле муџкараџа, можда сџену у којој сви диџу руку у Heil Hitler џоздрав и вичу џе речи, а Ксенија сџоји сама, нема, без икаквоџ џокреџа, са завојима на џлави, у џразном џросџору, окруџена мрџиџељским џоџледима и џсовкама руџе. Хуџе су иџак збуџене и џлаџе се да је ударе јер је она ван овоџ свеџа, леџрозни дух. NB: Ксенија никад није била џрисуџина на неком наџисџичком скупу; сџена је џена ноџна мора о џтоме сџиџа би моџло да се деси кад би је неко наџџерао да буде џрисуџина.]*

Ипак је Ксенија запањена и уплашена, а још много више џена блага мајка Клара, кад им једне вечери средином 1932. године Хајнрих каже да је продао своју адвокатску фирму и да ће наредне недеље доћи потенцијални купац да разгледа њихову кућу. Селе се у Енглеску.

* * *

Ране тридесете године су биле релативно прихватљиво доба да добростојећи берлински адвокат, без политичке и ратне прошлости, постане партнер у великој лондонској трговачкој компанији којој је немачка индустрија оптичких инструмената била главни посао. Сећања на рововске страхоте у Фландрији су бледела у енглеској психи и штампи. Хајнрих је купио пристојну кућу за своју малу породицу на северозападу Лондона, у мирном, зеленом Финчлију [Finchley], крају у коме је живело много имућних јеврејских

породица. Живот је почео да тече наизглед предвидљивим током. Као што су се Хајнрих и Клара надали, енглески манири тог доба смирили су Ксенију. Међутим, завоји су остали на њеној глави и због тога се више нису свађали.

Људи замишљају да је Енглезима, бар онима у вишим друштвеним класама, дозвољено да буду ексцентрични. То је тачно, али само за ексцентричности које су на имплицитној листи – додуше дугој – прихватљивих. Но мада чалма на глави очигледно здраве младе жене није на тој листи, Ксенијина природна доброта, васпитање и шарм (без употребе лица!) разоружавали су и власти, и суседе, и вршњаке са којима је суделовала у разноврсним добротворним активностима. Многе од њих су током година постајале све захтевније. Тако је Ксенија дочекала септембар 1940. године и *Blitzkrieg* у Лондону, потпуно посвећена рањеницима. Људи и деца у самртним мукама, у рушевинама и болницама, стезали би њене нежне руке. За њих су њене добре очи и шапат охрабрења били мелем. Знали су сви инстинктивно да је ова жена са завојима, мада снежнобелим, и сама тешко рањена.

3.

Скоро осам је година после лондонског блица, четрнаести је мај 1948. Средовечна Ксенија стиже малим бродом са Кипра у Хаифу, у Израел, да помогне младој а прастарој земљи. Да помогне, колико може, са својом чалмом на глави. Од времена, 1927. године, кад се са таквом чалмом вратила из Париза у кућу својих родитеља у Берлину, свет је видео неупоредиво ужасније призоре од чистих белих завоја на главама здравих, можда луцкастих жена. Но за време Другог светског рата у Енглеској, нико ко је познавао Ксенију није је сматрао ни фриволном ни болесном. Знали су да је из неког разлога била дубоко трауматизована давно пре доласка у Лондон, о чему никад није желела да говори. Њена невероватна пожртвованост била је далеко важнија. После жртава лондонског блица, током година рата у Африци, Италији и Нормандији, примаоци њене нежности и доброте били су рањени војници, авијатичари и многа локална деца. Добила је високо британско одликовање за болничарке, Краљевски црвени крст [Royal Red Cross]. У папиру њеног британског држављанства писало је *Mrs. Xenia Devalcourt (RRC)*.

* * *

Мада се то случајно десило, дан кад се Ксенија искрцала у Хаифи, 14. мај 1948, далеко је од обичног. Био је то петак. Тачно у

16.00 часова, пред вече Шабата, у музеју уметности у Тел Авиву, свечано се доноси декларација о независности државе Израел. То је крај британске власти над Палестином, али је почетак Ксенијиног бивања у Светој земљи. Она је тамо стигла сама, својевољно, из убеђења које се развијало годинама. Те вечери, уз помоћ људи из тајне организације Хаганах, пребацује се у кибуц код села Тивон [сада градић, Kiryat Tiv'on], петнаестак километара југоисточно од Хаифе на путу за Назарет.

Кад стигне у кибуц, сунце је већ зашло, али се на западу, тек шест-седам километара удаљени, назиру обриси планине Кармел. Ксенија је опхрвана лепотом и много чим другим. Плаче и грли двоје људи који су је камиончићем довели у кибуц, с препоруком Јевреја у Енглеској. Прво грли возача, осамнаестогодишњу Зипору [Zipporah, Мојсијева жена], девојку рођену у кибуцу, која је прва особа рођена у Израелу коју је Ксенија загрлила. Затим грли човека. Нешто је старији од ње, у раним педесетим годинама; он узвраћа њен загрљај много снажније и присније него што је очекивала. Онда је окреће ка западу, према планини Кармел, и свечано каже: „Видиш, у свести не само наше религије, тамо је пре три хиљаде година у једној пећини живео пророк Илија... али ја нисам из Библије, као Зипора, ја сам из Пољске!” Ксенија се брзо окреће према њему, а он наставља, „Да... из Варшаве... а успут, долазећи овамо, свратио сам у Треблинку”. Ксенија је запањена. Прва особа коју је икад срела из логора за истребљење. И први сусрет са израелским црним хумором. Пита га како се зове. „Родитељи у Пољској су ме назвали Шломо [Соломон], али су ми чувари у Треблинки разбили зубе јер им се није допало да некакав гадни Јеврејин има име најпаметнијег краља. Тако сам себе прекрстио у Шаике. Скромно име, никога не вређа. Прекрстио! Хе, хе, шалим се, али ти ме бар разумеш – и сама си прешла у католике, зар не?” Схватила је да Хаганах зна доста о њој. И наравно о њеним завојима.

* * *

Шаике је био један од двеста затвореника у Треблинки који су успели да побегну из тог логора за истребљење током побуне у октобру 1943. године – и један од само четрдесетак који су преживели потеру. Захваљујући својим невероватним способностима да преживи на отвореном, у шуми и на планинама, чак и зими, Шаике је успео да стигне у Израел у касно пролеће 1945. године после више од осамнаест месеци ноћног пешачења, камуфлаже и скривања од Пољске и Украјине до Турске и Либана. Готово да није

било тежег начина да се изведе *aliyah* [усион (ка Јерусалиму), односно сеоба у Израел из дијаспоре].

Пошто се као младић у Пољској слагао са ставовима украјинског Јевреја из Одесе Владимира Жаботинског [који је касније променио „Владимир” у „Зе’ев” – „вук” на хебрејском], ускоро по доласку у Израел бива примљен у редове паравојне организације Иргун, која се руководила ставовима Жаботинског и којој је од 1943. до 1948. на челу био Менахем Бегин. Шаике је стекао поверење чланова тајновитог Иргуна (организације коју су Британци званично категорисали као терористичку) и добио чин десетара [*Rosh Kvutza*].

Шаике препознаје у Ксенији осећање кривице, које је карактеристично за најморалније (најбоље?) Немце, као важан разлог за њен долазак у Израел – мада је и сама побегла с мајком и оцем из хитлеровске Немачке пре скоро двадесет година. [*Ксенијино осећање кривице наставља да буде деликатно ишњање.*] Прва значајна ствар коју Шаике чини за Ксенију је да својом искреношћу, хумором и искричавим очима успева да скине терет кривице који Ксенија носи још од времена Селестена (о коме му се често поверава). Друга ствар је још озбиљнија. Наиме, 15. маја 1948, само дан после Ксенијиног доласка у кибуц Тивон и истовремене прокламације независности Израела, нова држава бива нападнута од стране Египта, Сирије, Јордана и чак одреда из Ирака. Рат ће трајати десет месеци и коначан исход ће бити повољан за Израел, али у моменту кад борбе почињу, прогноза за голи опстанак Израелаца, у најдословнијем смислу, крајње је лоша. У тој ситуацији, Шаике лично гарантује за Немецу-Британку Ксенију (квazиколонијалне јединице у британском „палестинском мандату” су омражене од стране Иргуна), тако да јој омогућује да живи у Израелу, да помаже и да учествује у одбрани. Ризикује Шаике много верујући Ксенији, а она му је бескрајно захвална.

Но већ и пре тога зна да га воли. Још једна велика љубав ју је опсела запањујуће брзо и природно, но овога пута није лептирић него страст жене од четрдесет осам година.

* * *

Упркос њеној чудној чалми, Шаике води Ксенију са собом на најразличитије задатке – превоз оружја, организацију одбране у појединим истуреним кибуцима, и помоћ групама сирочади и старих. Често су у великој опасности. Пуца се на све стране, изненада. Попут многих људи и жена пре њега, Шаике се диви Ксенијиним способностима, њеној прилагодљивости и храбрости,

али изнад свега њеној доброты. Проводе много времена заједно, све су блискији. Кад год је то могуће, а да не угрози успех неког задатка, Шаике води Ксенију на неко место за које је сигуран да ће је одушевити. Иако је у Израелу само три године, Шаике, као толики други Јевреји, дубоко осећа да је *Eretz Israel* целог живота био његова земља и поносан је на све у њој, укључујући много тога што није само јеврејско. Католикиња у Ксенији, но далеко више једноставно хришћанка, тронута је кад је Шаике одведе до манастира на планини Кармел, поред којег је пећина пророка Илије. Сећа се добро Ксенија како ју је чврсто држао Шаике за рамена оно прво прозрочно предвечерје у Израелу кад је из камиончића ступила на тло кибуца, а он јој је показао планину на западу и поменуо пророка.

Територија коју нова држава брани је мала, али је све далеко, јер су путеви којима они путују полураспаднутим камионима излокани и често једва постојећи. Једном приликом, кад се борбе воде на јужној обали Галилејског језера [близу места где из језера истиче река Јордан], они тамо путују са израелског положаја близу Назарета. Десетак километара источно, Ксенија изненада угледа велико обло брдо, малу планину од неких 600 метара висине, но чудесног, заокругљеног облика, попут каквог великог колача. „Табор!”, ускликне Ксенија. „Да, планинче Табор”, смеје се Шаике. „За нас место праисторијских битака, а за вас, и католике и православце, место Преображења Исуса. На врху су оба манастира. Не само Исус, него и неколико апостола су се некако тамо попели... но, до врха једва да и сада има пута, а пре две хиљаде година... одвешћу те чим буде могуће... а биће! Сада немамо времена. Борбе се воде свуда око Галилеја”. [NB Морам да погледам свој дневник из децембра 1986, у коме је детаљан опис врха Табора, па да то можда убацим у текст!]

Док се једне ноћи нечујно крећу око крсташке луке на Средоземном мору и по оближњим сокацима града Ако [Акре], прастарог као Јерусалим, само их срећа спасава од пушчаних метака који им звижде изнад глава. Мало касније, Шаике – мало љутито, мало шаљиво – шапуће Ксенији: „Да су нас погодили, та твоја чалма би нам добро дошла за завоје... али ако већ мораш да је носиш, носи је прљаву, бар ноћу... бело привлачи метке.” Наравно да је схватила да их је обоје довела у животну опасност, несвесно, али ипак... Нема права то да чини. Мораће да промени неке од својих битних одлука.

Можда из тог разлога, недељу дана касније, његов предлог да је научи да пуца из пушке не наилази на силовито противљење које је очекивао. Она полугласно убеђује себе, а умирује њега: „Да,

морам да заборавим нека своја убеђења, неке своје ставове које сам научила од Селестена који је толико мрзео рат. Да заборавим пиштољ којим се убио... и рањенике и инвалиде које сам неговала. Ако не пуцамо, сви ћемо бити инвалиди. Ко ће онда да нас брани и негује?" И бива одличан ђак. Сада, уместо да буде на ивици рата, жртвујући се за жртве, као раније, жели да се жртвује за живе. И тако бива током следећих седам месеци, кад год је било потребно.

4.

[Још је среда, 5. септембра 1990. године, сада већ око 19.00 часова. Лепо предвечерје. Имам бар још сат пре заласка сунца. Возио сам непрекидно на север од Штутгарта и сад сам заобишао Касел. Ускоро ћу стати да протегнем ноге десетак минута. Онда ћу наставити да диктирам. И даље сам опседнут Ксенијиним очима.]

Што је више необуздано воли, то више жели да види њено лице. Сматра да ништа не може да буде нормалније од те његове жеље. Без обзира на све што му је Ксенија рекла, Шаике понекад верује да јој је лице унакажено на неки стравичан начин. Упорно, опсесивно, пита себе како би реаговао ако је тако. И сваки пут, унутрашњи одговор је исти: лице није важно, он је обожава целу, обожава њену душу. Добро, и шта онда? Сад си видео њено, рецимо, унакажено лице. Волиш је као пре, можда ће ти чак добри Бог дозволити да је волиш и више. Али да ли ћеш је ипак, на овај или онај полуподмукли начин, замолити (натерати?) да настави да носи завоје? Можда само пред другима, а то би заиста било нечовечно и још више је повредило – мада би те разумела и учинила ти, пошто је то Ксенија! Да се ти, скоте један, не би застидео пред светом? Зна Шаике, да је стигао до дна, или до врха, самоанализе. Даље не може сам.

* * *

Возе се кроз Негев на југу Израела џипом украденим (отетим?) од Британаца при крају њиховог палестинског мандата. Ксенија се претходно увек чудила како се брзо, на малом простору, мења пејзаж у Израелу – и то све: облик, боје, тло, растиње и само небо. Али у Негеву је правцата пустиња, мале су промене и нема шале; но ипак је прелепо ако човек воли ову земљу. Око седам часова, сунце тоне иза неких дуна и они се заустављају у Тлалиму [Tlalim] на израелском положају. Љуте борбе воде се двадесетак километара северно око Биршебе [Be'er Sheva], „престонице Негева”. Дежурни

официр, кога Шаике познаје из Иргуна, пажљиво бележи његов извештај са југа и одмах га шаље у Биршебу. Ниједан поглед не упућује Ксенијиној чалми. Сви свуда знају о њој. Цео Израел је једно село. Сипају им гориво у цип, никад се не зна кад ће морати да крену. Додељују им мали шатор и ћебад да преноће.

Увлаче се у шатор. Пузе по њему и окрећу се једно према другом на коленима, гледајући се лицем у чалму. Напољу је полусветло, полумесец. Уморни су обоје, али се Шаике одлучује. „Сад или никад, баш овде у Негеву...”, шапуће јој нежно. Нетремице га гледа из својих прљавих завоја. Није изненађена, него невероватно узбуђена. Груди јој се дивље дижу и спуштају. Несвесна да јој руке дрхте, Ксенија споро, али не изазивачки споро, скида завој који је, чини се обома, без краја. Кад јој је лице коначно голо, чини јој се да је цела гола, да је стидљива шипарица први пут нага пред мушкарцем. При бледој светлости титрају пред њом два лика: Селестен и Шаике. Теку јој сузе – или јој се то само причињава? То су његове влажне усне које бесомучно љубе њено лице. „Како је то дивно лице”, мисли узбуђени Шаике, „тако добро, без бора, у миру са собом, лице, да, *хришћанске Марије!*”.

Туте и спајају се не шнирајући шатор, обоје су нови Израелци. Хришћанска лепотица од четрдесет и осам година, Немица рођена у Берлину, дугогодишња неговатељица рањених и оних пред смрћу, и педесеттворогодишњи Јеврејин из Пољске, човек коме је Бог дао да победи Треблинку и поживи довољно дуго да види нови Израел.

[Влада айсолујина тишина. Нецио сасвим посебно се ујраво десило. Сви су изненађени Ксенијиним лицем: Шаике, сама Ксенија (кад би Шаике из рања извадио огледалце помоћу кога се брије) и зледаоци.]

Наравно постоји могућност да се зледаоцима у неком моменту у раним париским сценама покаже Ксенијино лице од девединаесет година: пријатно и просечно (изузев очију), али са нешком шминком девојке која жели да буде интересантна – иако да јој је у шатору у Негеву лице лејше, чистије, невиније.]

* * *

Завршава диктирање и дуго седи непомично у аутомобилу на једном одморишту. Пала је ноћ, али је и даље среда, 23.15 часова, 5. септембра 1990. Кров кабриолета је отворен, као што је био целог тог дана од 13.00 часова. Диктирао је синопсис пуних десет часова, возећи изузетно брзо, па је зато мало тога што је изговорио

било неискрено. Кад могу да погину сваког тренутка, људи ређе лажу. Није се зачудио што се поново налази педесетак километара јужно од Нирнберга, јер зна да много шта у животу људи описује некакав круг. Зна, на пример, да ће се Немачка ускоро поново ујединити. (То се и десило месец дана касније.)

Осећа на лицу дашак топлог ветра, јужног. Допире из пустиње на магичној тремећи Европе, Африке и Азије.

(КРАЈ)